

Vabariigi Valitsuse määruse
„Meenikunno looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva kaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda, kaitseala tüüpi, laiendatakse kaitstavat ala ning kehtestatakse uus kaitse-eeskiri.

Kaitseala asub Põlva maakonnas Veriora vallas Leevi, Lihtensteini, Nohipalo ja Vinso külas ning Orava vallas Kamnitsa ja Rebasmäe külas.

Meenikunno looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) territoorium on olnud kaitse all alates 1981. aastast, kui Eesti NSV Ministrite Nõukogu moodustas 25. mai 1981.a määrusega nr 340 „Sookaitsealade moodustamise kohta” Meenikunno sookaitseala. Selle põhjal moodustati 1999. aastal Meenikunno maastikukaitseala, mille kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitas Vabariigi Valitsus 15. aprilli 1999. a määrusega nr 135 „Meenikunno maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine”.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid korrigeeritakse olemasoleva kaitstava loodusobjekti piire ning kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva maastikukaitseala kaitsekorda, kaitseala tüüp looduskaitsealaks ja laiendatakse kaitstavat ala. Kaitstavat ala laiendatakse ning kaitsekorda ja kaitseala tüüpi muudetakse tulenevalt vajadusest tagada loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide kaitse. Kaitseala hõlmab täielikult Natura võrgustikku kuuluva Meenikunno linnu- ja loodusala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Tiina Troškin (tel 799 0909, e-post tiina.troshkin@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371, e-post taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Kaitse-eeskirja tzoneeringu ning kaitsekorra kohta on koostatud eksperdiarvamuse MTÜ Eesti Märgalade Ühing. Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 627 2178, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja Margit Halopi Õigusbüroo OÜ jurist Margit Halop (tel 517 9278, e-post margit.halop@mail.ee). Keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta:

- 1) metsa- ja sooökosüsteeme, elustiku mitmekesisust ning kaitsealuseid ja ohustatud liike ja nende elupaiku;
- 2) elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv nr 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) (edaspidi loodusdirektiiv) nimetab I lisas. Need on liiva-alade vähetoitelised järved (3110), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), vanad looduspõõsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ja nokkheinakooslused (7150);
- 3) kaitsealuseid taimeliike järv-lahnarohtu (*Isoetes lacustris*), vesilobeeliat (*Lobelia dortmanna*), austria roidputke (*Pleurospermum austriacum*), karukolda (*Lycopodium clavatum*), roomavat öövilget (*Goodyera repens*), mets-vareskolda (*Diphasium complanatum*) ja nõmm-vareskolda (*Diphasium tristachyum*);
- 4) liike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv nr 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELTL 20, 26.01.2010, lk 7–25) (edaspidi linnudirektiiv) nimetab I lisas ning I ja II kaitsekategooria liike ning mustrahni (*Dryocopus martius*), sookurget (*Grus grus*), suurkoovitajat (*Numenius arquata*), rüüta (*Pluvialis apricaria*), händkakku (*Strix uralensis*), tetre (*Tetrao tetrix*), laanerähni (*Picoides tridactylus*) ja valgeselg-kirjurähni (*Dendrocygna leucotos*) ning säilitada ja taastada nende elupaiku.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Meenikunno looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, haruldus ning linnu- ja loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus.

Loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada vajalikud kaitsemeetmed direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Meenikunno looduskaitseala jääb täies ulatuses Meenikunno loodusala. Meenikunno loodusala on kohustus kaitsta järgmisi elupaigatüüpe: liiva-alade vähetoitelised järved (3110), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), vanad looduspõõsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ja nokkheinakooslused (7150). Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigad, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Enamlevinud elupaigad on B esinduslikkusega raba 458 hektaril, vanad looduspõõsad 233 hektaril ja siirdesoo- ja rabametsad 189 hektaril.

Linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus

Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tahtliku tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttimist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üleeuroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Linnudirektiivi artikli 4 punkti 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada direktiivi lisades nimetatud regulaarselt esinevate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade kaitseks erimeetmeid, mis tagaksid nende liikide säilimise ja paljunemise levikualal. Meenikunno looduskaitsealal kaitstakse linnudirektiivi I lissasse kuuluvaid

linnuliike kalakotkast, metsist, sarvikpütti ja sookurge. Sookure jaoks on tegu eelkõige Kagu-Eesti olulisima sügise rände koondumispaigaga.

Ohustatus ja haruldus

Meenikunno looduskaitsealal esinevad ohustatud ja haruldased looduslikud mageveekogu-, metsa- ja sookooslused – elupaigatüübid liiva-alade vähetoitelised järved (3110), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), vanad looduspõõsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ja nokkheinakooslused (7150).

Liiva-alade vähetoitelised järved (3110) elupaigatüüpi kuuluvad Eestis need selge- või sinakasohelise veega oligotroofsed järved, kus leidub või võiks leida vesilobeeliat, lahnarohe ja vahelduvõiest kesikuuske. Selle elupaiga tüüpi esindajaks on Meenikunno looduskaitsealal Nohipalo Valgejärv, mis kuulub Eesti selgeveelisemate järvede hulka. Turba ja humiinhapete tõttu pruuniveelised **huumustoitelised järved ja järvikud (3160)** on tüüpilised rabaaladele ning rikkad haruldastest põhjapoolse levikuga plankteritest. Kaitsealal esinevad sellised veekogud Meenikunno raba keskosas rabalaugaste ja –järvedena ning raba kõrval asub seda elupaigatüüpi esindav Nohipalo Mustjärv. **Looduslikus seisundis rabad (7110*)** on ohustatud peamiselt kuivendamise, mingil määral ka turbakaevandamise tõttu. Looduslikke rabasid on Euroopas, välja arvatud Soomes ja Rootsis, säilinud vähe. Meenikunno looduskaitsealal on rabad kõige enam levinud elupaigatüüp ja seda esineb peaaegu kogu kaitsealal. Meenikunno on ainuke ripp-raba tüüpi kaitsealune raba Eestis. **Nokkheinakooslused (7150)** esinevad Eestis rabaalvestes ja moodustavad osa rabale iseloomulikest taimkattekompleksist. Seda elupaigatüüpi käsitletakse rabakoosluse loomuliku koostisosana ja eraldi ei kaardistata. **Vanad looduspõõsad (9010*)** on inimõjuga või vähesel inimõjuga metsad. Intensiivse metsamajandamise tõttu on vanadele looduspõõsadele iseloomuliku puistuga metsad kadumisohus. **Siirdesoo- ja rabametsa (91D0*)** ohustab kuivendamine, samas on elupaigatüüp Eestis tüüpiline niisketel aladel levinud kooslus. Kasvukohatüüp **rohunditerikkad kuusikud (9050)** esineb peeneteralistel, hea veevarustusega, toitainerikastel ning pehme huumusega metsamuldadel sageli reljeefi madalamates osades, jäärakutes ja nõlvade jalamil. Puistu suksessioonilise arengu käigus muutub valitsevaks kuusk, kuid laialehiste liikide osatähtsus võib olla küllaltki suur. Rohurindes domineerivad kõrgekasvulised rohundid, kuid liigiline koosseis on varieeruv. Metsadele on iseloomulik hästi väljakujunenud rindeline. Meenikunno looduskaitsealal on metsaelupaigad levinud peamiselt kaitseala äärealadel rabaga piirnevates kohtades ja vähesel määral rabasaartel. Peamiseks metselupaiga tüübiks on vanad looduspõõsad.

Ohustatud vanad laane- ja soovikumetsad – Eestis moodustab ca 2,5% metsamaast kõrge loodusväärtusega vanad metsakooslused (Eesti metsade elurikkus – tänane olukord ning eesmärgid ja lahendused järgmiseks kümneks aastaks, 2009, K. Kohv). Dokumendis „Looduskaitse arengukava aastani 2020” on öeldud, et vastavalt metsa range kaitse miinimumvajaduse uuringutele peab rangelt kaitstavate metsade kogum aastaks 2020 olema tüpoloogiliselt esinduslik ja hõlmama vähemalt 10% kogu metsamaast. Arengukava kohaselt esinevad range kaitse vajakud laane-, salu- ja soovikumetsade osas.

Kalakotkas (*Pandion haliaetus*) on I kategooria kaitsealune liik ja kantud ohult liigina punasesse raamatusse. Riikliku seire ja tegevuskava täitmise tegevuste (iga-aastased inventuurid) põhjal pesitseb Eestis 50–60 paari kalakotkaid. Liik on levinud Kirde-, Ida- ja Lõuna-Eestis ja aegamööda liigub levikuala üle Kesk-Eesti lääne poole. Viimastel aastatel on

arvukus stabiliseerunud, sest langenud produktiivsus ei võimalda ilmselt arvukuse tõusu (Kalakotka (*Pandion haliaetus Linnaeus*, 1758) kaitse tegevuskava). Ohutegurid on häirimine, vanade metsade ja suurte puude kadumine, metsade vanuse muutumine, veekogude eutrofeerumine, keskkonnamürgid ja õhusaaste (<http://elurikkus.ut.ee>).

Metsis (*Tetrao urogallus*) on väheneva arvukusega lind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohualtis seisus ning kes on arvatud looduskaitsealuse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Metsisekukkede arvukus Eestis on viimase kümnendi jooksul jätkuvalt vähenenud vaatamata mängude heale kaitstusele (94% mängudest kaitse all). 2012. aastal oli teada 388 asustatud metsisemängu. Arvestades metsise paiksust, sõltub metsise edasine käekäik otseselt Eesti metsade majandamise viisist. Ohuteguriteks hinnatakse lageraieid metsise elupaikades (elupaiga killustumine), kuivenduse mõjul toimuvat elupaiga kvaliteedi langust ning nende kahe teguri koosmõju, samuti pikaajalisi maastikumuutusi, mille tõttu ohustab mängu isolatsiooni jäämine ja eelistatud elupaikade killustumine. Röövlust ja inimesepoolset häirimist peetakse keskmise tähtsusega ohuteguriteks (Metsise kaitse tegevuskava, 2015).

Musträhn (*Dryocopus martius*) on stabiilse arvukusega lind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus ning kes on arvatud looduskaitsealuse alusel vähenevate elupaikade ja väheneva arvukusega liigina III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Musträhni ohustavad tegurid on sobilike elupaikade pindala vähenemine (Eesti punane raamat).

Laanerähn (*Picoides tridactylus*) on väikesearvuline haudelind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus ning kes on arvatud looduskaitsealuse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Laanerähn elab suuremates loodusmaastikulaamades. Laanerähn eelistab vanemaid puustuid, milles on rohkelt kuivanud puid, soovitatavalt kuuski. Liik on levinud üle terve Eesti. Igal talvel rändab põhja poolt Eestisse laanerähni liigikaaslasi, suurendades liigi kohapealset arvukust kaks kuni kolm korda. Laanerähni ohustavad tegurid on metsade majandamine, mille tulemusena väheneb metsade vanus ja rähnile sobivate elupaikade pindala.

Valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*) on II kategooria kaitsealune liik ja kantud ohuvälise liigina punasesse raamatusse. Pesitseb ebaühtlaselt ja laiguliselt üle kogu Eesti mandriosa, hajusad paarid asustavad suuremaid saari. Kaitse tõhustamiseks on vajalik säilitada pesitsusbiotoobid mitmesuguste kaitsemeetmete abil (Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis. Projekti lõpparuanne, Eestimaa Looduse Fond, 2000).

Sookurg (*Grus grus*) on III kategooria kaitsealune liik ja kantud ohuvälise liigina punasesse raamatusse. Kuna Eestis pesitseb oluline osa (ligi 8%) Euroopa sookurgedest ning sügisrändel peatub siin ligikaudu 10% Euroopa populatsioonist, siis on liigi kaitsmine meil üleeuroopalise tähtsusega. Euroopa mastaabis peetakse sookurget ohualtiks linnuks, kelle arvukus on viimase 300 aasta jooksul valdavalt vähenenud. Viimastel aastakümnetel on liigi arvukus Lääne- ja Kesk-Euroopas küll suurenenud, kuid Ida-Euroopas, kus pesitseb suur osa kurgedest, on arvukus tõenäoliselt jätkuvalt vähenenud. Põhilised ohutegurid Eestis on elupaikade hävimine või kvaliteedi langus, pesitsusaegne häirimine ja pesitsusaegsed põuad (Tegevuskava (jätkukava) III kaitsekategooria liigile sookurg *Grus grus* aastateks 2009–2013, Leito ja Ojaste, 2008).

Suurkoovitaja (*Numenius arquata*) on III kategooria kaitsealune liik ja kantud ohuvälise liigina punasesse raamatusse. Liik on üle Eesti hajusalt levinud haudelind, kes asustab

mitmesuguseid avamaastikke (jõeluhad, rannaniidud, põllumajandusmaastik, aga ka lagerabad ja sood) ning puudub vaid piirkondadest, kus on valdavalt suured metsamassiivid. Viimase arvukus hinnangu kohaselt võiks Eesti alal pesitseda 3000–5000 paari suurkoovitajaid, meie asurkond moodustab ca 7% Euroopa asurkonnast (Suurkoovitaja (*Numenius arquata*) kaitse tegevuskava eelnõu; J. Elts ja R. Marja, 2013).

Rüüt (*Pluvialis apricaria*) on III kategooria kaitsealune liik ja kantud ohuvälise liigina punasesse raamatusse. Liigi levik on ebaühtlane ja sõltub elupaiganõuetest. Rüüt pesitseb eranditult rabades, seetõttu on liik tundlik elupaiga kadumisele (Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis. Projekti lõpparuanne, Eestimaa Looduse Fond, 2000).

Händkakk (*Strix uralensis*) on III kategooria kaitsealune liik ja kantud ohuvälise liigina punasesse raamatusse. Liigi üldine seisund on hea, aga see sõltub metsamajandamisest. Händkakk ei ole tänapäeval tugevalt ohustatud, kuid on tundlik pesitsusbiotoobiks olevate vanade metsade raiumisele. Kohati on probleem häirimine pesitsusperioodil (Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis. Projekti lõpparuanne, Eestimaa Looduse Fond, 2000).

Teder (*Tetrao tetrix*) on III kategooria kaitsealune liik ja kantud ohulähedase liigina punasesse raamatusse. Liik esineb üle kogu Eesti, lokaalsed asustustihedused on üsna varieeruvad sõltuvalt sobivate elupaikade kättesaadavusest. Tõsine oht on elupaikade fragmenteerumine ja hävimine (Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis. Projekti lõpparuanne, Eestimaa Looduse Fond, 2000).

Sarvikpütt (*Podiceps auritus*) on II kategooria kaitsealune liik ja kantud ohulähedase liigina punasesse raamatusse. Ohutegurid on veekogude muutmine (õgvendamine, süvendamine, veetaseme muutmised), veekogude kinnikasvamine (taimistumine), veekogude eutrofeerumine ja häirimine (<http://elurikkus.ut.ee>).

Järv-lahnarohi (*Isoetes lacustris*) on II kategooria kaitsealune liik ja kantud ohustatud liigina punasesse raamatusse. Ohutegurid on veekogude veetaseme langus, järve eutrofeerumine ja puhkajate koormusest tulenev järve vee keemiliste omaduste muutumine (Mäemets, 2012).

Vesilobeelia (*Lobelia dortmanna*) on I kategooria kaitsealune liik ja kantud ohualti liigina punasesse raamatusse. Ohutegurid on veekogude veetaseme muutumine, veekogude eutrofeerumine (<http://elurikkus.ut.ee>).

Austria roidputk (*Pleurospermum austriacum*) on II kategooria kaitsealune liik ja kantud ohustatud liigina punasesse raamatusse. Ohutegurid on metsahooldustööd, metsade kuivendamine, metsamajanduslik tegevus, lageraied, soode kuivendamine ja turba võtmine (<http://elurikkus.ut.ee>).

Karukold (*Lycopodium clavatum*) on III kategooria kaitsealune liik ja on kantud ohulähedase liigina punasesse raamatusse. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus, tallamine, ehitustegevus, korjamine (<http://elurikkus.ut.ee>).

Roomav öövilge (*Goodyera repens*) on III kategooria kaitsealune liik ja kantud ohuvälise liigina punasesse raamatusse. Ohutegurid on metsahooldustööd, metsade kuivendamine, metsamajanduslik tegevus, lageraied, soode kuivendamine ja turba võtmine (<http://elurikkus.ut.ee>).

Mets-vareskold (*Diphasium complanatum*) on III kategooria kaitsealune liik ja kantud ohulähedase liigina punasesse raamatusse. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus, tallamine, kasutamine (<http://elurikkus.ut.ee>).

Nõmm-vareskold (*Diphasium tristachyum*) on III kategooria kaitsealune liik ja kantud ohualti liigina punasesse raamatusse. Ohutegurid on metsamajanduslik tegevus, tallamine, ehitustegevus, kasutamine (<http://elurikkus.ut.ee>).

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Meenikunno looduskaitseala on 1981. aastast kaitse all olnud kompaktne looduslik soola, millel on oluline tähtsus loodusliku mitmekesisuse säilimisel. Ala jätkuv kaitse all hoidmine on oluline, eeskätt kalakotka ja metsise elupaikade ning loodusdirektiivi elupaigatüüpide kaitse-eesmärgil.

Kaitseala eesmärkideks lisatakse haruldased ja ohustatud elupaigatüübid: liiva-alade vähetoitelised järved (3110), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), vanad loodumetsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ja nokkheinakooslused (7150). Järvede esinduslikkuse hinnang on A–B (väga esinduslik – esinduslik), kõikide teiste kaitsealal kaitse-eesmärgiks seatavate elupaikade esinduslikkus on B (esinduslik). Nokkheinakooslused on rabakoosluste osad, mistõttu nende seisund ja kaitse sõltub rabelupaigast. Erinevad metsaelupaigatüübid moodustavad kaitseala pindalast 5%, sooelupaigad 37%, järveelupaigad 1%.

Meenikunno looduskaitseala laiendamise ja sealjuures sihtkaitsevööndite laiendamise vahenevad metsavajakud laane- ja soovikumetsades vastavalt 35 ha ja 1 ha võrra.

Kalakotkad on alal elutsenud juba vähemalt 1999. aastast ja alal mitmel aastal edukalt pesitsenud. Keskkonnaregistri andmetel on Meenikunno looduskaitsealal kaks kalakotka pesa. Kaitsealal asub kolm metsisemängu. 2014. aasta kevadel tegi Keskkonnaameti looduskaitsebioloog inventuuri Nohipalo 1 metsise mängualal ning tegi kindlaks kolm toitumispuud ja kaks mängupuud. Meenikunno looduskaitsealal on tegemist stabiilse arvukusega mänguasurkonnaga. 2012. aastal koostati metsise (*Tetrao urogallus*) Eesti asurkonna elupaikade sidususe, kaitse tõhususe ja elupaikade seisundi analüüs. Sellest selgub, et Meenikunno metsisemängud asuvad Lõuna-Eesti ühel olulisimal tuumalal (tuumala on liigi oluliste elupaikade kogum, mille moodustavad külgnevad või omavahel (liigi levimisvõime mõttes) piisavalt lähedalasuvad ja ilma oluliste levikubarjäärideta elupaigalaigud). Selle tuumala soodsamas seisus olevad elupaigad, lähtudes elupaikade sidususest ja seisundist, asuvad Meenikunno looduskaitsealal ning Mustoja maastikukaitsealal ja selle läheduses. Seega vaatamata praegu piirkonna stabiilsele, kuid väikesearvulisele metsiseasurkonnale on Meenikunno looduskaitseala tähtis roll metsiste kaitsel ning kaitseala tsoneeringus ja kaitsekorras tuleb arvestada metsise elupaiganõudlusega. Alal elab tetrede asurkond hinnanguliselt kuni kaheksa kukega. Keskkonnaregistri andmetel asub kaitseala 103 ha suurune suurkoovitaja elupaik. Kaitsealal on üks kanakulli pesapaik, mis on asustatud olnud aastast 2010. Laanerähn ja valgeselg-kirjurähn toituvad surnud seisvates puudes elutsevatest putukatest ja ellujäämiseks (peamiselt talvel) peavad eriti majandusmetsades olema nende elupaigad väga suured. Seetõttu on efektiivne korraldada nende kaitset suuremapinnalistel kaitsealadel. Laanerähni asustustiheduse järgi on Meenikunno looduskaitseala üks Eesti sobivaimaid piirkondi. Valgeselg-kirjurähni arvukust on lehtpuistute nappuse tõttu hinnatud kahele paarile. Musträhne pesitseb alal hinnanguliselt kuni üheksa paari, sookurgi kuni viis

paari, rüüta kuni 15 paari, händkakke kuni neli paari ja sarvikpütte üks paar. Austria roidputk kasvab Meenikunno looduskaitsealal neljas leiukohas, neist ühes leiukohas on liik suhteliselt arvukas, kuid teiste leiukohtade seisund on väga halb. Haruldase vesilobeelia asurkond on Nohipalo Valgejärves kriitiliselt vähenenud. Järv-lahnarohtu leidub Nohipalo Valgejärves ida- ja lõunakalda veeres, kohati ka edela- ja kirdeservas. Roomaval öövilkel on viis leiukohta. Karukolda, mets-vareskolda ja nõmm-vareskolda esineb olulisel määral.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Meenikunno looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kaitse-eesmärgiks seadmine vajalik, eesmärgiks seatavate katusliikide ja -elupaikade kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Teadaolevatest kaitsealustest liikidest, keda ei ole seatud kaitseala kaitse-eesmärgiks, esinevad kaitsealal linnuliikidest merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) ja kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), kelle kohta teateid pesitsemisest ei ole, lisaks peatub rändeperioodil rohkesti rabahanesid (*Anser fabalis*), suurlaukhanesid (*Anser albifrons*) ja laululuiki (*Cygnus cygnus*).

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala tüübiks on valitud looduskaitseala, kuna põhiliseks väärtuseks on seal puutumata rabamaastik ja vanad loodusmetsad.

Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme eri rangusega vööndi moodustamist ja vajaliku piirangu rakendamist (näiteks liikumispiirang liikide häirimise vältimiseks pesitsusajal), mistõttu pole see ala kaitseks sobiv. Püsielupaiga moodustamine ei ole piisav, kuna püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piir

Välispiiri määramisel lähtuti peamiselt Meenikunno raba looduslikust piirist, kolme metsisemängu asukohtadest ja kalakotkaste pesapaikadest. Piiritlemisel lähtuti põhimõttest, et kogu heas seisus olev Meenikunno raba ja selle ümbruses esinevad elupaigatüübid, sealjuures Nohipalo Valgejärv ja Nohipalo Mustjärv ning metsise elupaigad jääksid tervikuna kaitsealale.

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, metsasihid, kraavide kaldad, mõõdistatud maaüksused). Kaitseala piir on kantud kaardile kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Uue kaitse-eeskirja kohaselt on Meenikunno looduskaitseala pindala 3014 ha, sellest eramaad 126,7 ha, jätkuvalt riigi omandis olevat maad 127,8 ha ja riigimetsamaad 2760,5 ha. Kaitseala pindala suureneb varasemaga võrreldes 380 ha võrra. Kaitse alt arvatakse välja 8 ha eramaad ja 8 ha riigimaad, samas kaitse alla võetakse 254 ha riigimaad ja 126,7 ha eramaad, millest 137 ha riigimaad ja 4 ha eramaad arvatakse sihtkaitsevööndisse ning ülejäänud osa piiranguvööndisse. Kokku suureneb sihtkaitsevööndite pindala Meenikunno looduskaitsealal ligikaudu 910 ha. Varasema piiranguvööndi arvelt suureneb sihtkaitsevööndite pindala 769 ha, mis kõik on riigimaa. Piiranguvööndite pindala on väheneb peamiselt SKV-de arvel. Kahe

piiranguvööndi kogupindala on ligikaudu 614 ha, millest 122 ha on eramaa ja 492 ha riigimaa.

Kaitseala välispiir kulgeb mööda metsakvartalite sihte, kinnistute ja kõlvikute piire, olemasolevaid teid, kraave. Kvartalisihid ja olemasolevad teed on piiritletud kaitsealast välja, sest nende kasutamine ja hooldamine ei ohusta kaitse-eesmärki. Kraavid, sealhulgas teedeäärsed kraavid, on piiritletud kaitsealasse sisse, sest veerežiimi muutmine võib avaldada negatiivset mõju kaitse-eesmärkideks olevatele elupaikadele rabadele ning siirdesoo- ja rabametsadele, seetõttu tuleb iga kord võimalikku mõju hinnata ja kraavide hooldamiseks tuleb taotleda valitseja nõusolekut. Ainult ühes kohas lõunapiiril on kasutatud mõttelist sirget kvartali IM121 lõunapiiri sihi ja Viluste–Lindora tee vahel.

Välispiiri on muudetud kuues kohas, neist kolmel juhul arvatakse kaitseala koosseisu lisaalaseid ja kolmel juhul arvatakse mõned alad kaitseala koosseisust välja. Muutused arvestavad välispiiri loogilist kulgemist looduses, ühtimist katastripiiridega ja looduskaitsete väärtuste olemasolu. Peamine laienduse ala on kaitseala lääneosas Meenikunno sihtkaitsevööndis ja Liipsaare piiranguvööndis, kus varasemalt looduskaitsete piiranguid ei olnud. Eramaid liideti kaitsealasse 4,14 ha sihtkaitsevööndisse ning 122,51 ha piiranguvööndisse. Laienduste peamine põhjus on hästi säilinud soomassiivi terviklikkuse, Natura elupaikade ja metsise elupaiga kaitse tagamine. Kaitseala laiendusel asuval eramaadel, asub rahvusvahelise tähtsusega elupaik raba, mis on Meenikunno looduskaitseala ja laiendatava Meenikunno loodusala eesmärgiks olev haruldane ja ohustatud elupaigatüüp ning mida tuleb säilitada võimalikult looduslikuna ja terviklikuna. Rabaga piirneval alal on vajalik vältida kuivendamist, mis võiks kahjustada Meenikunno raba seisundit. Kaitsealast arvatakse välja piirile jäävaid väikeseid maatükke. Peamiselt on tegu õuemaadega ja hoonete ümber jäävate looduskaitsete väheväärtuslike niidu- ja põllumaadega. Vähesel määral jääb välja riigimetsa, millel ei ole olulist looduskaitsepotsiaali.

Kaitseala on tsoneeritud vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele viieks sihtkaitsevööndiks (edaspidi *SKV*) ja kaheks piiranguvööndiks (edaspidi *PV*).

Meenikunno looduskaitsealal on Meenikunno, Nohipalo, Oodsipalo, Saapasaarte ja Vinso sihtkaitsevöönd, mis on vajalikud kõrge loodusväärtusega elupaigatüüpide ja kaitsealuste liikide kaitsenõuete paremaks tagamiseks. Meenikunno *SKV* laieneb, et kaitsta loodusdirektiivile vastavaid elupaigatüüpe tervikliku kompleksina. Nohipalo *SKV*-sse lisandunud aladel on inventeeritud vanu loodusmetsi (9010), mille kaitse-eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine loodusliku protsessina ja kaitstavate liikide elupaikade kaitse. Nohipalo *SKV*-s on esindatud ka siirdesoo- ja rabametsad (91D0). Nohipalo *SKV* on metsise, kanakulli ja laanerähnide elupaik. Nende elupaigatüüpide kaitse ja ökosüsteemide arengu tagamine loodusliku protsessina eeldab *SKV*-režiimi. Oodsipalo *SKV* moodustamine on tähtis, et tagada metsise elu- ja mängualade parem kaitse. Metsis on paikne lind, keda liigi tegevuskava kohaselt ohustab eelkõige elupaikade kadu. Uuringute põhjal võib väita, et kui 1 km raadiuses mängupaiga ümber langeb 60 aastaste ja vanemate metsade osakaal alla 45%, siis mängud kaovad. Sellest tulenevalt on vajalik metsise mängupaikade ümbruses tagada vähemalt 50% ulatuses 60-aastaste ja vanemate metsade säilimine. Samuti on oluline metsa kui elupaiga kaitse ja alal toimuva tegevuse käigus liikidele vajalike elutingimuste säilitamine ja taastamine. Saapasaarte *SKV* on moodustatud I kaitsekategooria liigi kalakotka elupaiga ja pesitsemistingimuste kaitsmiseks. Kalakotkas on häirimistundlik liik, kelle pesitsus võib ebaõnnestuda, kui pesitsusperioodil viibib inimene pesale lähemal kui 500 m. Looduskaitseaduse kohaselt saab kaitseala viibimist piirata üksnes sihtkaitsevööndis või

reservaadis, mistõttu kuulub ka kalakotka pesapaik sihtkaitsevööndisse. Kuna Saapasaarte pesakoht asub suhteliselt lagedas suures rabamassiivis, tingib see vajaduse tavalisest suurema kaitsevööndi moodustamise järele. Sama vajadus tuleneb ka piirkonna suurest külastuskoormusest, mida põhjustavad turistid ja marjulised, mistõttu tuleb arvestada tavapäraselt suurema häiringuga.

Sihtkaitsevööndite piiritlemisel on kasutatud kvartali sihte, kinnistute piire ja olemasolevaid teid. Ainult ühes kohas Nohipalo SKV edelapiiril on kasutatud mõttelist sirget – kvartalit IM075 läbiva kinnikasvava metsatee nimetatud kvartali idapoolsel sihil oleva teeotsa ja Valgjärve-Kikka tee tuleva teeotsa vahel. Sihtkaitse- ja piiranguvööndi piiriks olevad kvartalite sihid ja teed piiritleti piiranguvööndisse. Kokku suureneb sihtkaitsevööndite pindala Meenikunno looduskaitsealal ligikaudu 910 ha (sealhulgas 4,14 ha eramaad) ehk viie sihtkaitsevööndi kogupindala on ligikaudu 2400 ha.

Meenikunno looduskaitsealal on Liipsaarõ ja Mustjärve piiranguvöönd. PV on oluline puhverala kaitseala välispiiri ja SKV vahel, see on kaitseala osa, kus asuvad väärtused, mis ei vaja looduskaitsealaduse kohast sihtkaitsevööndi režiimi.

Piiranguvööndi metsad moodustavad veerandi kogu kaitseala metsadest. Piiranguvööndisse on tsoneeritud metsad, mis moodustavad koos sihtkaitsevööndiga kompaktsed loodumassiivi, kuid kus kaitseala eesmärgiks olevate loodusväärtuste kontsentratsioon on väiksem. Piiranguvööndi metsade eesmärk on loodusliku mitmekesisuse suurendamine, kaitsealast väljastpoolt tuleva negatiivse (sh servaeefekti) mõju vähendamine loodumassiivile ja kaitstavate liikide elupaikade soodsa seisundi säilitamine. Kaitsealal elavad mitu vanades loodusmaastike metsamassiivides elavat liiki (metsis, kanakull, rähnid, kakud), kelle elupaigad on üsna suured ja ulatuvad seetõttu ka piiranguvöönditesse. Lisaks on oodata, et soodsa kaitsealarežiimi tõttu levivad piiranguvööndisse mitmed kaitsealused taime- ja seeneliigid ning väiksema pesitsusterritooriumiga linnuliigid.

Liipsaarõ PV on laienenud Meenikunno raba lääneservas. Laiendus on vajalik eelkõige loodusdirektiivis nimetatud elupaigatüüpide terviklikkuse tagamiseks, sealjuures välditakse loodusliku raba serva kuivendamist ja vähendatakse intensiivsete raiete tõttu metsamullast väljaleostuvate toitainete mõju rabale, samuti kaitsealuste liikide elutingimuste säilimise tagamiseks.

Mustjärve PV on piirkond, mida inimesed kasutavad aktiivselt rekreatsiooniks, ning see on puhvriks kaitseala välispiiri ja SKV vahel. Senisest sihtkaitsevööndist on piiranguvööndisse piiritletud Nohipalo Mustjärv ja selle vahetus naabruses asuv katastriüksus Ilumetsa metskond 67, sest Nohipalo Mustjärve soodsa seisundi tagamiseks ei ole vajalik sihtkaitsevööndi režiim.

Piiranguvööndite pindala on vähenenud peamiselt SKV-de arvel. Kahe piiranguvööndi kogupindala on ligikaudu 614 ha.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ja kaitse-eeskirja tsoneringu ning kaitsekorra kohta koostatud eksperdiarvamust, mille on koostanud MTÜ Eesti Märjalade Ühing.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud sellises ulatuses, et need tagaksid kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning oleksid proportsionaalsed saavutatavale efektile.

Leebem kaitsereežiim seaks ohutu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamise ja kaitseväärtuste säilimise.

Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele viieks sihtkaitsevööndiks ja kaheks piiranguvööndiks.

Kaitseala seniste piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse eelnõukohase määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 15. aprilli 1999. a määrus nr 135 „Meenikunno maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine”.

Kaitsealal ei esine poollooduslike kooslusi, adru ja pilliroo varumiseks sobilikku pilliroogu, seetõttu ei reguleerita eelnõukohase määrusega pilliroo ja adru varumist ning poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalikku tegevust.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Inimestel on lubatud viibida, püüda kala, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud: 1) Nohipalo, Oodsipalo ja Vinso SKV-s, kus on inimestel keelatud viibida ajavahemikus 1. märtsist 30. juunini; 2) Saapasaarte SKV-s, kus inimestel on keelatud viibida ajavahemikus 15. märtsist 15. juulini (vt põhjendusi peatükist 2.5.4.3). Kaitsealal on lubatud jahipidamine 21. oktoobrist kuni 31. jaanuarini, kuna tegemist on ohustatud linnuliikide (I ja II kategooria liikide ja linnudirektiivi liikide) pesitsusalaga. Kaitsealuste linnuliikide pesitsusfenoloogia järgi koonduvad metsisekuded mängupaikadele juba veebruarikuus ja häirimise suhtes tundlik aeg kestab septembrini, kui pojad on juba piisavalt suured ja iseseisvad. Kalakotkad hõivavad pesapaigad aprilli algusest ja pesakond lahkub territooriumilt augustikuus. Samuti on kaitseala tähtis rändepeatuspaik mitmele üleeuroopalise tähtsusega haruldasele liigile. Neist kõige olulisem on sookurgede sügisene koondumine, mille kõrgeaeg on septembri keskpaigast kuni 20. oktoobrini. Jahipidamine on keelatud 1. veebruarist kuni 20. oktoobrini, et mitte häirida häirimistundlike linnuliike pesitsusperioodil ja rändekogumis. Väljaspool lindude pesitsusaega ja pärast poegade iseseisvumist ei kahjusta jahipidamine kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Jahipidamise ajaline piiramine on Meenikunno looduskaitsealal kaitse-eesmärgist tulenevalt vajalik ja piirangu seadmisel on lähtutud looduskaitsealadest, metsise, kalakotka ja sookure tegevuskavast.

Telkimine ja lõkketegemine on lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. See on vajalik, kuna suures osas on tegu tundlike rabaaladega ning lähtuvalt kaitseala väärtustest pole telkimine ja lõkketegemine kõikjal sobilik ja ohutu (tulekahjuoht kuival perioodil, tallamine, lõkkematerjali hankimine kohapealt, millega hävivad surnud puidus või puidul elutsevate liikide elupaigad). Lõkketegemise keeld ei laiene metsamajandustöödele, sest raiejärgsel metsamaal raiejäätmeid põletades arvestatakse tuleohutusnõudeid.

Kaitsealal on lubatud rahvaürituse korraldamine selleks ette valmistatud kohas ning kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ette valmistamata kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ette valmistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Rahvaüritus on planeeritud ja korraldatud üritus. Ettevalmistatud koht on

ala, kus on külastamiseks ettevalmistatud taristu (näiteks korraldatud parkimine, prügikogumine, käimla vms). 50 osaleja piir on senisele praktika analüüsil saadud määr, mille juures tekkinud lühiajaline negatiivne mõju ei ületa veel oluliselt looduse koormustaluvust. Kaitseala valitseja kaalutusotsus on vajalik, et hinnata üle 50 osalejaga rahvaürituste mõju loodusväärtuste säilimisele konkreetsetes kohtades ja suunata üritust, et see ei ohustaks kaitse-eesmärgiks seatud väärtusi. Lisaks saab kaitseala valitseja ürituse korraldajale vajaduse korral seada tingimusi parkimise korraldamise, käimlate, prügimajanduse jms kohta ning lisaks seatakse tingimused, kes ja mis ajaks ala koristab. Eramaal rahvaürituse korraldamine eeldab ka tegevuse kooskõlastamist maaomanikuga.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel ja mootorita ujuvvahendiga sõitmine kaitseala veealal, kuna see ei ohusta kaitseala väärtusi. Sealhulgas on lubatud jalgratastega sõitmine radadel. Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid ning mootoriga ujuvvahendiga sõitmine vetel on tulenevalt looduskaitseaduse § 30 lõikest 3 lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Mootoriga veesõidukitega liikumine järvedel ei ole lubatud. Sisepõlemismootoriga varustatud veesõidukite kasutamine on keelatud Keskkonnaministri 29.11.2002 määruse nr 67 Veesõidukite hoidmise ja kasutamise nõuded alusel, kuna Meenikunno järved on kõik alla 100 ha. Keelatud on ka elektrimootoriga ujuvvahendiga sõitmine, sest suureneks kalastussurve ja seeläbi külastuskoormus. Eriti tundlik on oligotroofne Nohipalo Valgejärv, mis on üks selgemaveelisi järvi Eestis. Samas on tegu küllalt väikeste järvedega, kus saab vajaduse korral sõita mootorita ujuvvahendiga. Väljaspool selleks ettenähtud teid ja radu sõitmisel nii sõiduki kui ka maastikusõidukiga tekitab kaitstavate liikide jaoks häirivat müra või kahjustab maapinda (liigne tallamine, millega võib kaasneda pinnase kahjustamine või erosioon) ja kooslusi, mistõttu halveneb elupaikade seisund. Väljaspool teid võib sõita liinirajatiste hooldustöödel, metsamajandus- või põllumajandustöödel. Kavandatavad liikumispiirangute leevendused on kooskõlas looduskaitseadusega ega sea ohtu looduskaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist.

Kaitsealal on keelatud ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tee rajamine, tehnovõrgu rajatise ja tootmisotstarbeta ehitise püstitamine kaitseala või kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks. Kuna kaitsealale ei jää asustatud alasid ning põhiliseks väärtuseks on puutumata rabamaastik ja vanad loodusmetsad, siis pole uute ehitiste püstitamine sobilik. Ehitised ja ehitustegevus mõjutab oluliselt looduskoosluste seisundit, mistõttu ei ole võimalik tagada kaitse-eesmärgi saavutamist. Raba ja vanade loodusmetsade soodne seisund säilib vaid siis, kui need arenevad looduslikult ja puutumatusena. Kaitseala valitseja nõusolekul on võimalik rajada eespool nimetatud ehitisi nii piiranguvööndisse kui ka sihtkaitsevööndisse, kui need on vajalikud kaitseala või kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks, kui sellega ei kahjustata kaitseala seisundit või kaitse-eesmärki. Sealhulgas ka piiranguvööndis asuvatel eramaadel. Selleks tuleb valitsejal iga kord kaaluda ehitamise võimalikkust, et see ei kahjustaks kaitse-eesmärke ja vajadusel seada ehitamisele vajalikud tingimused.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Planeeritud tegevuste ühtivus kaitseala kaitse-eesmärkidega sõltub konkreetsetest tingimustest ja vajab iga kord kaalutusotsust. Seetõttu on vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1 mitmed tegevused lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul. Ilma kaitseala valitseja nõusolekuta ei või muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lisaöota jahiulukeid, anda nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, sealhulgas

paadisilla ehitamiseks, anda projekteerimistingimusi või ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuse juures ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse suhtes. Tegemist on looduskaitseadusest (§ 14) otsekohalduvate piirangutega, mille eesmärk on kaitseala valitseja kaalutusotsusega hinnata ja vajaduse korral vähendada nimetatud tegevuse negatiivset mõju kaitse-eesmärgile.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus ei kahjusta loodusväärtusi, saavutades looduskaitse ja arendushuvide ühitamise.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Kaitseala SKV on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike koosluste säilitamiseks. SKV-s on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, et hoida ala võimalikult looduslikuna, välja arvatud kaitse-eeskirjas sätestatud erisused, mis ei kahjusta ala kaitseväärtusi.

Nohipalo, Oodsipalo, Saapasaarte ja Vinso sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on kaitsealuste liikide elupaikade säilitamine, kaitse ja taastamine ning elupaigatüüpide rabad (7110*), vanad loodumetsad (9010*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) kaitse, Saapasaarte sihtkaitsevööndis ka elupaigatüübi nokkheinakooslused (7150) kaitse.

Meenikunno sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on elupaigatüüpide rabad (7110*), nokkheinakooslused (7150), vanad loodumetsad (9010*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) taastamine ja arengu tagamine loodusliku protsessina, välja arvatud rohunditerikkas kuusikus (9050), kus on eesmärk elupaigatüübi säilitamine, samuti elupaikade liiva-alade vähetoitelised järved (3110)³ ning huumustoitelised järved ja järvikud (3160) kaitse ning kaitsealuste liikide elupaikade taastamine, säilitamine ja kaitse.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja veerežiimi taastamine, kaitsealuste liikide elutingimuste taastamiseks ja säilitamiseks vajalik tegevus, koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Nõusoleku küsimine neil juhtudel on oluline, et käsitletavate tööde elluviimisel oleks tagatud kaitseala väärtuste säilimine.

Veerežiimi taastamine on kohati vajalik, et taastada metsise elupaikade hea kvaliteet. Metsis

eelistab elupaigana rabastuvaid ja samblasoo metsi, mille kvaliteeti on kõige enam mõjutanud metsakuivendus. Konkreetsete tööd, nende tegemise aeg ja maht planeeritakse alale koostatava kaitsekorralduskavaga. Maaparandusest tingitud soopuistute alusmetsa tihenemine on üks peamisi metsise elupaikade kvaliteeti vähendav tegur, mistõttu tuleb iga kord kaaluda maaparandussüsteemi hooldamise lubamist ja tingimusi, leides võimaluse, kuidas tagada väljaspool kaitseala asuvate maaparandussüsteemide toimimine. Et tagada SKV-sid läbivate eesvoolude funktsioneerimine ning metsateede säilimine ja nendel ohutu liiklemine, on lubatud maaparandussüsteemide hoiutööd. Veerežiimi taastamine, kaitsealuste liikide elutingimuste säilimiseks vajalik tegevus ja koosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile on spetsiifilised tegevused, mille igakordsel planeerimisel on vajalik kaasata ekspert, et tagada kaitseväärtuste säilimine.

Kaitseala sihtkaitsevööndis on lubatud olemasolevate ehituste hooldustööd, välja arvatud kraavide hooldustööd, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Hooldustööde all peetakse silmas töid, mis ei ole ehitamine (näiteks hoonete värvimine, pehkinud laudade vahetus jms). Olemasolevate ehituste hooldamine (peamiselt teed, kraavid, liinirajatised) ei ohusta kaitse-eesmärke. Kraavide hooldustöödeks on iga kord vajalik kaitseala valitseja nõusolek, et tagada veerežiim, mis aitab säilitada kaitseala väärtusi. Kraavide hooldamise mõju soodele sõltub kraavi kaugusest soolast, hooldustööde iseloomust ja mahust, mistõttu pole võimalik kaitse-eeskirjaga ühest reeglit määrata. Seetõttu tuleb kaitseala valitsejal kaalutusotsusena iga kord vastavalt töö iseloomule ja asukohale hinnata selle mõju kaitsealale ja kaitse-eesmärkidele.

2.5.4.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Arvestades käesolevas määrusega sätestatud erisustega on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud või lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitseala sihtkaitsevööndis lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Inimeste viibimine on keelatud: 1) Nohipalo, Oodsipalo ja Vinso SKV-s ajavahemikus 1. märtsist 30. juunini, kuna sel ajal on II kategooria kaitsealune liik metsis häirimise suhtes väga tundlik ning piirang on vajalik pesitsusedukuse tagamiseks; 2) Saapasaarte SKV-s ajavahemikus 15. märtsist 31. augustini, et tagada kalakotka pesitsusedukus. Tulenevalt looduskaitseseaduse § 30 lõikest 3 ei laiene liikumispiirangud järelevalve- ja päästetöödele, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusele, kaitseala valitseja nõusolekul teostatavale teadustegevusele.

2.5.4.4. Vajalikud tegevused sihtkaitsevööndis

Meenikunno, Nohipalo, Oodsipalo ja Vinso SKV-s on koosluste taastamiseks ja säilitamiseks vajalik raie. Tegevus aitab kaasa ka metsise elutingimuste parandamisele. Meenikunno SKV-s on vajalik puu- ja põõsarinde kujundamine vaadete avamiseks ja säilitamiseks Liipsaare

vaatetorni ja Päikeseloojangu metsamaja ümbruses. Aastal 2013 alustati Metsise elupaigakvaliteeti määravate tegurite kompleksuuringuga, mis viiakse ellu Tartu Ülikooli, Eesti Maaülikooli ja Ornitoloogiaühingu koostöös. Projekti tulemusena töötatakse välja meetmed metsise elupaiga kvaliteedi tõstmiseks ja nendest meetmetest lähtuvalt planeeritakse vajalikud tegevused Meenikunno sihtkaitsevööndis.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Kaitsealal on kaks PV-d, mille kaitse-eesmärk on elupaigatüüpide huumustoitelised järved ja järvikud (3160) ja rabad (7110*) ja kaitsealuste liikide isendite elupaikade kaitse ning looduse mitmekesisuse säilitamine.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Kaitseala PV-s on majandustegevus lubatud teatud erisustega. Lubatud on metsade ekstensiivne majandamine. Piiranguvööndi eesmärgist lähtuvalt võib sealsete metsade majandamisel rakendada kõiki raieliike, kuid võimaluse korral tuleb eelistada püsimeetsana majandamist. Raiete tegemisel metsamaal tuleb säilitada puistu liikide ja vanuse mitmekesisus. Elustiku ja puistu vanuse mitmekesisuse säilitamiseks tuleb jätta raielangile hektari kohta alles vähemalt 20 tihumeetrit puid, mis ei kuulu koristamisele ja jäävad metsa alaliseks. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega, nagu põlemisjälgedega, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puid. Tuginedes sellele punktile on võimalik seada raietele vajalikke tingimusi ka lähtuvalt liigikaitsealustest vajadustest. Nii säilib PV metsadel kaitsealuste liikide kaitseks vajalik loodusemetsade iseloomulik struktuur.

Uuendusraie on piiranguvööndis lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, kui selle läbiviimisel arvestatakse kaitseala kaitse-eesmärkidega. Piiranguvööndisse on tsoneeritud väiksema looduskaitseväärtusega metsad ja nendes metsades saab jätkata säästva metsamajandamisega, sh uuendusraietega. Kaitseala valitseja nõusolek on vajalik, et vajaduse korral seada metsaga seotud kaitsealuste liikide elupaikades (näiteks kuklased, rähnid, kakud, kullid, metsis jt) tingimusi raielangi suurusele ja kujule. Kaitstavate liikide rohkusest ja nende elupaikade suurusest tulenevalt paiknevad need ka olulisel määral piiranguvööndis ja seetõttu võib tekkida vajadus tingimuste seadmiseks.

Uuendusraietest on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud lageraie kuni 2 ha suuruse langina ja turberaied kuni 5 ha suuruse langina. Piirangud raielangi suurusele on antud alal optimaalse suurusega, et PV kui puhervöönd täidaks oma eesmärgi säilitada PV metsade vanuseline ning elustiku mitmekesisus. Eriti oluline on see väikese levimisraadiusega taimeliikide jaoks. Uuendusraiel on oluline mõju ka ala veerežiimile ja aineringle.

Olulisima mõjuga on lageraied ja seetõttu rakendatakse lageraie nendes kohtades, kus turberaie pole võimalik või otstarbekas teha. Lageraie peamine mõju piirkonnas on järsult muutuvad keskkonnatingimused, elupaigaks sobivate metsade pindala vähenemine ja taimkatte hävimine. Lageraie negatiivse mõju leevendamiseks on kaitsealadel soovitatav rakendada võimalikult väikesi lageraie pindalaid, kuid antud kaitsealal on maksimaalse lageraie pindala 2 ha määramise üheks aluseks keskmise eraldise pindala, mis on 1,6 ha.

Säilikuude jätmise kohustusega tagatakse mitmekesise säilimine puistu tasemel. Leevendusmeetmetena on soovitatav vältida lageraieid siirdesoo- ja rabametsades, väikestel soosaartel, kõrge looduskaitse väärtusega eraldistel. Kui lageraieks planeeritud eraldis või eraldised kokku on suurem kui 2 ha, siis tuleb need tükeldada.

2.5.5.3. Keelatud tegevused piiranguvööndis

PV-s on keelatud maavara kaevandamine, uue maaparandussüsteemi rajamine, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine. Keelatud on puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, kui pinnas seda võimaldab.

Maavara kaevandamine ja uue maaparandussüsteemi rajamine on keelatud, sest need seaks ohtu kaitseala väärtuste säilimise. Meenikunno on tüüpiline looduslikult kaitsmata põhja- ja pinnaveega raba. Maavara kaevandamine ja uue maaparandussüsteemi rajamine alandaks veetaset ning ohustaks seeläbi kaitse-eesmärgiks olevat rabakooslust ja Nohipalo järvi. Puhtpuistute kujundamine ei ole lubatud, kuna säilima peab kaitseala puistute looduslik struktuur, mis suurendab elustiku mitmekesisust. Energiapuistute rajamine eeldab intensiivset majandamist ega haaku looduskaitseala kaitseväärtuste säilitamisega. Biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine on keelatud, kuna see mõjutab terve koosluse elustikku ja ilmet, mitte ainult teatud liike, mille seisundit tahetakse kas parandada või pärssida. Nii võib väheneda koosluste liikide mitmekesisus või koguni hävineda kaitsealused liigid. Veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine ei ole lubatud, et vältida nende reostuskoormuse suurenemist. Veekogud on Natura elupaigad ja eesmärk on jätta need looduslikule arengule. Puidu kokku- ja väljaveo keelamine külmumata pinnaselt on vajalik, et vältida tallamistundlike soometsade pinnase liigset kahjustamist nende majandamisel. Samas on jäetud võimalus kaitseala valitsejale kaalutleda puidu kokku- ja väljaveo lubamist ka külmumata pinnaselt juhul, kui pinnas seda võimaldab, kuna kõikjal, kus pinnasekahjustuse oht peaaegu puudub, pole vajalik ja põhjendatud puidu kokkuvedu keelata külmumata pinnaselt.

3. Menetluse kirjeldus

Meenikunno looduskaitseala kaitse-eeskirja esimene avalik väljapanek toimus 10.–31.08.2009 Keskkonnaameti Põlva-Võru-Valga regiooni Räpina kontoris ning asukohajärgsetes kohalikes omavalitsustes. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 08.08.2009 üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ning 08.08.2009 kohalikus ajalehes Koit. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 31.07.2009.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta eramaa omanikele, kelle maale kaitseala ulatub, posti teel tähtkirjaga. Kirjas paluti avaldada arvamust, teha ettepanekuid ja esitada vastuväited. Kirjad sisaldasid teadet, et kui vastuväiteid ega ettepanekuid kirjas nimetatud tähtajaks ei esitata, loetakse, et kinnisasja omanikul ei ole kaitse-eeskirja eelnõu kohta vastuväiteid ja ta on sellega nõus. Määruse ettevalmistamise käigus on kaitse-eeskirja eelnõu kooskõlastatud Veriora ja Orava Vallavalitsusega. Vallavalitsustele saadeti posti teel määruse eelnõu, seletuskiri, kaitseala kaart ja teade avalikustamise kohta ning kaaskirjas paluti esitada arvamus kaitse-eeskirja kohta.

Veriora Vallavalitsus teatas oma 18. augusti 2009. a kirjaga nr 9-4.6/886-1, et ei tee parandusettepanekuid ja nõustub esitatud eelnõuga. Arvamuse saatis Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi *RMK*), kes ei nõustunud oma 17. augusti 2009. a kirjas nr 3-1.1/72 Nohipalo SKV moodustamisega, märkides, et metsise elu- ja mängualad on ebapiisavalt inventeeritud ning enne põhjalikku inventuuri pole SKV määramine piisavalt põhjendatud. Nohipalo SKV puhul ei ole tegemist uue kaitsevööndiga ja see ei too kaasa suuremaid muudatusi võrreldes senise eeskirjaga; Nohipalo SKV looduskaitseline väärtus ei piirdu II kaitsekategooria linnuliigi metsise (*Tetrao urogallus*) elupaigaga. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldusele nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” kuulub Meenikunno MKA lisaks linnualale ka loodusala nimekirja. Meenikunno loodusala on moodustatud loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide ja II lisa liigi elupaikade kaitseks. Meenikunnos kaitstavatest elupaigatüüpidest on Nohipalo SKV-s esindatud siirdesoo- ja rabametsad (91D0) ja vanad loodusemetsad (9010). Nende elupaigatüüpide kaitse eeldab SKV-s vastavat kaitsereežiimi (metsamajanduse vältimist); Nohipalo SKV tähtsus metsise kohaliku mänguasurkonna säilitamisel on endiselt suur. Minevikus sellel alal toimunud metsise inventuuride seas väärivad nimetamist 1992.–1994. ja 2002. aasta (Viht, 2002) metsise mängude külastused. Neil andmetel on metsise keskmise suurusega mängud toimunud Nohipalos järjepidevalt. 2002. aasta inventuuri aruande (Viht, 2006) järgi on Nohipalos tegemist stabiilse arvukusega mänguasurkonnaga. Keskkonnaregistri kohaselt loendati sama inventuuri käigus Nohipalos 4 metsisekukke. Nohipalo SKV-d külastasid metsise elupaiga seisundi hindamise eesmärgil 17. veebruaril 2009 looduskaitse bioloogid Priit Voolaid ja Margus Muts. Välitöödel liiguti kvartaleid IM051, IM052 ja kvartaleid IM075, IM076 eraldaval sihil, kuni kvartalis IM267 asuva kaitseala idatipuni. Nähtud puistu struktuur ja lähiminevikus puudunud inimõju võimaldavad hinnata metsise elupaiga seisundit heaks. Viimase seitsme aasta jooksul, kui viimati Nohipalos metsisekukkesid loeti, ei ole seisund halvenenud.

Kaitse-eeskirja eelnõu kohta esitas vastuväite ka Forest Stock OÜ. 7. septembri 2009. a kirja nr 30 kohaselt ei olnud Forest Stock OÜ nõus kaitseala piiri kulgemisega mööda ettevõttele kuuluvat Pentmanni kinnistut (87901:004:0890). Põhjendusena toodi majandustegevuse piiramist ja mitmesuguste kulutuste tegemist metsamajanduse arendamiseks nimetatud maauksusel. Lisaks kirjeldati toetuste taotlemist PRIA-st, mis seob ettevõtet kohustusega kasvatada ja majandada metsa järgmise viie aasta jooksul. Seepärast tehti ettepanek, et kaitseala piir kulgeks mööda sooserva, mitte mööda teed nagu oli eelnõus planeeritud, arvestades asjaolu, et kaitstakse sood. Keskkonnaamet selgitas Forest Stock OÜ-le piiriküsimusi oma 1. oktoobri 2009. a kirjas nr PVV 15-2/23757-5. Kaitseala piiritlemisel ei kasutata kõlviku piire, kuna need on ajapikku muutuvad ja tegelik olukord ei pruugi jääda ühtima kaardistatud andmetega. Keskkonnaameti töötajad käisid olukorraga looduses tutvumas ja tuvastasid, et suure osa (u 36%) kaitse alla planeeritud maast moodustas looduslikult tekkinud noorendik. Samal alal on tegeldud uuendusega ligi 10%-l metsamaast. Tuleb arvesse võtta, et umbes 40% ulatuses on tegu madalaboniteedilise rabamännikuga, kus majandustegevus on ebarentaabel. Pentmanni kinnistu jääb kaitse-eeskirja eelnõu järgi kavandatavasse Liipsaarõ PV-sse, kus majandustegevus on teatud kitsendustega lubatud. Vastavalt eelnõu §-le 14 on PV-s lubatud kaitseala valitseja nõusolekul lageraie kuni 1 ha suuruse langina, välja arvatud raba ja siirdesoo kasvukohatüübis. Turberaie on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul kuni 5 ha suuruse langina. Kaitseala valitseja nõusoleku nõue on sätestatud kaitsealuste liikide isendite elupaikades piirangute seadmise vajadusest. Hooldusraiate tegemisel on keelatud puhtpuistute kujundamine. Keelatud on ka energiapuistute rajamine. Samuti pole lubatud biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine

metsamaal. Puidu kokkuvedu on lubatud külmunud pinnaselt või kaitseala valitseja nõusolekul, kui pinnas võimaldab. Eespool toodud arvesse võttes ei takista planeeritav kaitsekord Keskkonnaameti hinnangul ettevõtetel oluliselt kinnistu sihtotstarbelist kasutamist ja seepärast ei ole piirimuutmise ettepanekuga arvestatud. Samuti ei takista kaitsekord täita Erametsakeskusest taotletud toetuse tingimusi.

Rohkem ettepanekuid ei laekunud.

Kuna Meenikunno looduskaitseala kaitse-eeskirja menetlus peatus ja avalik väljapanek toimus rohkem kui kaks aastat enne 2013. aasta 1. maid, siis korraldati vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 18 uus avalik väljapanek.

Kaitseala uuendatud kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 13.–31.01.2014 Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni Räpina kontoris ja kodulehel www.keskkonnamet.ee ning Veriora ja Orava Vallavalitsuses. Teade kaitse eeskirja avaliku väljapaneku kohta ilmus 13.01.2014 üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja 11.01.2014 kohalikus ajalehes Koit. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse eeskirja eelnõu avalikustamise teade 09.01.2014. Maaomanikele ja kohalikele omavalitsustele saadeti teade ja eelnõu 08.01.2014. Uuendatud kaitse-eeskirja avalikustamise kirjavahetuse tulemus on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Maaomanike seisukohad vastuseks Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni 08.01.2014 saadetud kirjale

	Ettepaneku esitaja	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
1	Tuudipalo 4; 87901:004:0840	<p>Mis nime hakkab kandma kinnistut hõlmav loodusala?</p> <p>Kui suure pindala kinnistust katab kaitseala?</p> <p>Kas Natura 2000 võrgustiku loodusala laieneb ka kinnistule?</p> <p>Kas eelnõu seletuskirjas lubatud 1 ha lageraiet ja 5 ha turberaiet on lubatud teha igal aastal?</p> <p>Kas jääb kehtima luba, kus kinnistu omanik võib igal aastal oma metsast ilma metsateatiseta raiuda 20 tm puitu?</p>	<p>Tuudipalo 4 kinnistut osaliselt hõlmav loodusala hakkab kandma nime „Meenikunno loodusala”.</p> <p>Meenikunno looduskaitseala Liipsaarõ piiranguvöönd hõlmab Tuudipalo 4 kinnistust ligikaudu 22 ha.</p> <p>Vastati jaatavalt ja selgitati millal.</p> <p>Meenikunno looduskaitseala piiranguvööndis on lubatud lageraiet ja turberaiet saab teha vastavalt metsaseaduses ja selle alamaktides kehtestatud tingimustele, täites sealjuures kaitseala kaitse-eeskirja nõudeid.</p> <p>Vastati jaatavalt ja selgitati, milliseid nõudeid tuleb täita.</p>

		<p>Kas loodusala metsatoetus 60,08 eurot/ha laieneb ka Tuudipalo 4 kinnistule: kui suurele pindalale; kas see toetus on iga-aastane või ühekordne; kui pikaks perioodiks see jääb kehtima; kellele tuleb esitada taotlus või laekub hüvitis automaatselt?</p> <p>Kinnistul on jahimehed toinud ulukeid. Kes annab edaspidi selleks loa või keelustab selle tegevuse?</p> <p>Arvestades sellega, et kitsendused on koormis kogu kinnistule, alandades selle hinda ja maa väärtust, on piirangutega nõus, kui maamaksu soodustus laieneb kogu Tuudipalo 4 kinnistule, mis on 35,6 ha.</p>	<p>Vastati, millal saab metsatoetust taotleda ja millistel tingimustel.</p> <p>Vajalik on maaomaniku ja kaitseala valitseja nõusolek.</p> <p>Selgitati, et maamaksusoodustus rakendub vaid kaitsealale jäävale kinnitu osale.</p>
2	Arvi Lepisk	<p>Ettepanek keelata linnujaht, kuna Meenikunno raba kuulub rahvusvahelise tähtsusega linnualade hulka ja seal asub sookurgede sügisrände aegne ööbimiskoht ning Nohipalo järved on puhkeobjektid ja linnujaht oleks võimalik oht inimestele.</p>	<p>Ettepanekuga arvestati osaliselt ja täiendati vastavalt Meenikunno looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu. Jahipidamisele seati ajaline piir.</p>
3	RMK	<p>Juhiti tähelepanu, et endised maaparanduse eesmärgil rajatud kraavid pole arvele võetud, seetõttu tuleb leida lahendus olulisemate kraavide hooldamise võimaldamiseks.</p> <p>Tehti ettepanek tõsta lageraiega majandava metsaosa piiri 2 ha-ni ning üle 2 ha eraldistel oleks lubatud vaid turberaie. Sooviti, et turberaiete tegemisele pindalalisi</p>	<p>Kraavid kuuluvad rajatistena ehitiste hulka. Täiendati eelnõud: kaitsealal on lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd, välja arvatud kraavide hooldustööd, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.</p> <p>Kui lageraieks planeeritud eraldis on suurem kui 2 ha, siis tuleb see tükeldada. Lageraie maksimaalselt 2 ha suurune pind on põhjendatud, kuna vanemad loodusväärtustega metsad asuvad kompaktsemalt suurematel pindadel piiranguvööndi mitmes osas.</p>

		piiranguid ei seataks.	Kahe hektari suurune lageraie pindala piirang võimaldab kirjeldatud metsaosade väärtust säilitada.
4	Pentmanni; 87901:004:0890	<p>OÜ Forest Stock ei ole nõus, et kinnistu kavatsetakse hõlmata Liipsaare piiranguvööndisse, kuna see ei ole põhjendatud ja seletuskirjast nähtuvalt ei asu Kinnistul olulisel määral kaitstavaid loodusobjekte, mille tõttu peaks eraomandit nii ulatuslikult piirama.</p> <p>Alates 26.10.2009 ei ole OÜ-le Forest Stock enam uuendusraiate teostamiseks metsateatist väljastatud, kuna planeeriti kinnistu hõlmata Meenikunno looduskaitsealasse.</p> <p>Erametsakeskusest saadud teabe kohaselt ei ole planeeritav piiranguvöönd, kuhu kinnistu soovitakse kaasata, planeeritav Natura ala.</p> <p>Leiti, et on põhjendamatu Forest Stock OÜ omandiõiguse rikkumine, kaasates kinnistu ilma olulise vajaduseta ja põhjendusteta Meenikunno looduskaitseala Liipsaare piiranguvööndisse. Samuti on haldusmenetlus viidud</p>	<p>Kinnistul asuv rahvusvahelise tähtsusega elupaik raba (7110*) on moodustatava Meenikunno looduskaitseala ja laiendatava Meenikunno loodusala eesmärgiks olev haruldane ja ohustatud elupaigatüüp, mille terviklikkuse kaitseks tuleb ka Pentmanni kinnistul asuv elupaiga osa arvata kaitseala ja loodusala koosseisu. Majandustegevus, sealjuures metsa majandamine, on suures osas lubatud, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisusi. Kinnistu tsoneeritakse kaitsealale vaid osaliselt ja seegi osa piiranguvööndisse, seega on võimalik mõningate piirangutega metsa jätkuvalt majandada tulu teenimise eesmärgil.</p> <p>Keskkonnaamet on 2009. aastal soovitud uuendusraie peatanud seoses Meenikunno looduskaitseala moodustamise menetlusega, mille algatas keskkonnaminister käskkirjaga 29. mail 2009. Seoses Riigikohtu lahendiga peatus menetlus mitmeks aastaks. Praeguseks on leitud võimalus planeeritavatel kaitsealadel peatada raieid vaid osaliselt.</p> <p>Selgitati, millal planeeritava piiranguvööndi ala saab Natura alaks.</p> <p>Keskkonnaamet on jätkuvalt seisukohal, et Meenikunno looduskaitseala moodustamise ja kaitse-eeskirja kehtestamisega ei takistata oluliselt kinnistu sihtotstarbelist kasutamist. Kaitseala terviklikkust silmas pidades ja vastuskirjas esitatu seisukohti arvestades ei saa nõustuda</p>

		<p>läbi oluliste rikkumistega ja kaalutulusvigadega. Eeltoodust tulenevalt tuleb Forest Stock OÜ kinnistu jätta välja Meenikunno looduskaitsealast.</p>	<p>ettepanekutega jätta kinnistu Meenikunno looduskaitsealast välja. Osa kinnistust on looduslik raba (7110*), mida tuleks säilitada loodulikuna. Rabaga piirnev alal vajalik vältida ulatuslikku kuivendamist, mis võiks kahjustada Meenikunno raba seisundit.</p>
5	Tuudipalo; 87901:004:0580	<p>Märgiti, et Meenikunno kaitseala laiendamine kinnistule ei ole sisuliselt põhjendatud, kuna puuduvad eeldused looduskaitsealaste piirangute kehtestamiseks Kinnistu suhtes.</p> <p>Rõhutati, et edastatud materjalidest ei selgu kinnistu suhtes kehtivate piirangute proportsionaalsus ja õiguspärasus.</p> <p>Piiranguid kehtestav õigusakt ei vasta põhiseaduses, seadustes ja Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi lahendis nr 3-3-1-85-10 viidatud nõuetele.</p> <p>Kaitseala kinnistule laiendamise eesmärgid ei ole (vähemalt osaliselt) legitiimsed, mistõttu ei ole piirangute kehtestamine lubatav.</p>	<p>Looduskaitseaduse § 7 kohaselt on kaitse alla võtmise eelduseks loodusobjekti ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Keskkonnaregistri andmetel asuvad kinnistul elupaigad looduslikud rabad (7110*) ja vana loodusmets (9010*). Tegemist on loodusdirektiivi kohaselt üleeuroopaliselt ohustatuks tunnistatud loodusobjektidega, mis on ühtlasi esmatähtsad elupaigatüübid, mille kaitse on Euroopa Liidul eriline vastutus. Sellest tulenevalt on kõnealuse kinnistu kaitse alla võtmise eeldused olemas.</p> <p>Tulenevalt LKS § 8 lg 3 on eriteadmistega isik e ekspert kaitse alla võtmise põhjendatuse ja piirangute otstarbekuse ekspertarvamus koostatud 2008. aastal.</p> <p>„Meenikunno looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu ja selle seletuskiri vastab haldusaktile seadusega kehtestatud nõuetele, piisavad kirjalikud põhjendused on olemas seletuskirjas ja maaomanikule saadetud ekspertiisis.</p> <p>Menetlusosalisele saadetud määruse eelnõu järgi on piiranguvööndi kaitse-eesmärgiks elupaigatüüpide huumustoitelised järved ja järvikud (3160) ja rabad (7110*) ning kaitsealuste liikide isendite elupaikade kaitse ning looduse mitmekesisuse</p>

		<p>Kavandatav looduskaitseala piiraks oluliselt kinnistul metsa majandamist ja vähendaks märkimisväärselt tulu, mida saaks kinnistult teenida.</p> <p>Ei selgu, et haldusorgan oleks analüüsinud piirangute proportsionaalsust ja nende mõju maaomanikul, riigile ega kolmandatele isikutele.</p> <p>Alternatiivse võimalusena näeb kinnistu omandamist riigi poolt.</p>	<p>säilitamine. See on ka kaitseala laiendamise eesmärk. Nimetatud eesmärk on kooskõlast LKS § 1 punktiga 1, toetades looduslike elupaikade soodsa seisundi tagamist. Samuti on see eesmärk kooskõlas PS §-ga 5, mille kohaselt on Eesti loodusvarad ja loodusressursid rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult. Looduskaitse on üks osa loodusvarade ja -ressursi säästlikust kasutamisest. Kusjuures PS § 53 kohaselt on igapäev kohustus säästa elu- ja looduskeskkonda. Kaitseala laiendamise eesmärgid on legitiimsed, vastates nii põhiseaduses kui ka looduskaitseaduses esitatud eesmärkidele.</p> <p>Tuudipalo kinnistust on suurem osa planeeritud kuuluma Meenikunno looduskaitseala Liipsaarõ piiranguvööndisse ja ca 4 ha Meenikunno sihtkaitsevööndisse, kus on majandustegevus tõepoolest oluliselt piiratud. Ülejäänud metsaosas piiranguvööndis on majandustegevus, sealjuures metsa majandamine, suures osas lubatud, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisusi. Kuna kinnistu tzoneeritakse suuremas osas kaitseala piiranguvööndisse, on mõningate piirangutega võimalik metsa jätkuvalt majandada tulu teenimise eesmärgil. Lisaks selgitati maamaksusoodustuse ja metsatoetuse saamise võimalusi.</p> <p>Määruse eelnõus kirjeldatud piirangud on vajalikud ja proportsionaalsed, arvestades määruses esitatud eesmarke, määruse mõju on lahti kirjutatud seletuskirja punktis 5.</p> <p>Selgitati, et kinnistu omanik saab teha riigile omandamise ettepaneku vastavalt looduskaitseaduse § 20 lõikele 2 pärast kõnealuse määruse vastuvõtmist ja jõustumist.</p>
--	--	--	---

--	--	--	--

Vastavalt OÜ Sõdra Metsad soovile korraldati 03.04.2014 avalik arutelu. Teade eelnõu avaliku arutelu kohta ilmus 19.03.2014 väljaandes Ametlikud Teadaanded, 20.03.2014 üleriigilises ajalehes Eesti Päevaleht ja 20.03.2014 kohalikus ajalehes Koit. Teade koos parandatud eelnõuga saadeti maaomanikele, kohalikele omavalitsustele, asjast huvitatud eraisikule 19.03.2014. Avalikul arutelul osales kümme inimest.

Koosolekul tõi OÜ Sõdra Metsad esindaja veel kord välja, et nad on kinnistu ostnud metsakasvatuse eesmärgil ning kui see hakkab edaspidi kuuluma piiranguvõõndisse ja osaliselt ka sihtkitsevõõndisse, siis soovib omanik, et riik omandaks kinnistu õiglase hinnaga. Koosolekul selgitati maamaksusoodustuse, Natura metsatoetuse ja riigile müümise võimalusi, arutati metsamajandamise võimalusi planeeritavas piiranguvõõndis, kui suur peaks olema maksimaalne lageraie lank, kas ja kui palju on kaitsealal metsiseid. Lisaks arutleti linnujahi lubamise ja keelamise üle.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktiga 31 ja punkti 2 alapunktiga 220 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Meenikunno loodusala, mis hõlmab Meenikunno looduskaitseala. Seetõttu tuleb Meenikunno looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Meenikunno loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. aasta otsusega 2008/24/EÜ, millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 12, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 3. detsembri 2014. aasta rakendusotsus (EL) 2015/73, millega võetakse vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2014) 9092 all), ELT L 18, 23.1.2015, lk 485—695).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt

käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Meenikunno looduskaitsealal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitme linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliigi kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek muuta Meenikunno loodusala piire, mis viiakse vastavusse Meenikunno looduskaitseala välispiiriga.

Meenikunno loodusala piiride muutmisel lisanduvad Natura 2000 võrgustiku alade hulka järgmised kinnistud: Sibasiilu, Sookailu, Roosoo, Soovere, Männiku, Metsarahu, Soesaare, Lauka, Soomänni, Tuudipalo, Tuudipalo 4 ja Pentmanni.

Loodusalast jäävad välja Leevati ja Ootsipalu kinnistu.

Lisaks tehakse ettepanek Meenikunno loodusala kaitse-eesmärgi muutmiseks: eemaldatakse vingerjas.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Meenikunno looduskaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Looduskaitsealade piirangute kehtestamisel lähtutakse loodusväärtustest ja sellest, kus need esinevad. Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Meile teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Looduskaitseaduse § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üheks eesmärgiks saada menetlusosalistelt neile teadaolevad andmed, mis omavad puutumust antud eelnõuga.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude mõningane vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Uue kaitsekorra kohaselt suureneb kaitseala pindala 366 ha võrra, PV-de pindala väheneb 554 ha võrra ja SKV-de

pindala suureneb 920 ha võrra. Muutused on suuremad Veriora vallas ja arvutuslikult jääb seal eelarvesse laekumata 3225 eurot, Orava vallas muutub kaitseala pindala vähe ja maamaksu laekub hinnanguliselt 64 eurot vähem. Kokku laekub maamaksu vähem 3289 eurot.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kaitseala laienemisel ja tsoneerigu muutumisega eramaade sihtotstarbelist kasutamist oluliselt ei piirata (enamuse jääb piirangvööndisse, kus majandustegevus lubatud looduskaitsealade erisustega), mistõttu maade riigile ostmise kohustused oluliselt ei suurene. Maa-ameti andmetel, mille aluseks on võetud aasta jooksul toimunud ostu-müügitehingud ning arvestatud kaitseala maa valdavalt sihtotstarvet maatulundusmaa, on ajavahemikus 01.01.2013–31.12.2013 keskmine tehinguväärtus Veriora vallas olnud 1941 eurot ja Orava vallas 2046 eurot hektari eest. Kaitseala piires on valdavaks sihtotstarbeks maatulundusmaa. Tehinguid analüüsiti vähemalt kahehektarilise üldpindalaga maatulundusmaa sihtotstarbega kinnistuid. Välja olid jäetud tehingud elamumaa potentsiaali omavate maadega. Eramaad on Meenikunno looduskaitsealal sihtkaitsevööndis 4,14 ha ja piirangvööndis 122,51 ha. Arvestades seni esitatud maade omandamise taotluste hulka, on huvi maade riigile müümise vastu eeldatavalt tagasihoidlik ja määruse jõustumine ei avalda olulist mõju juba võetud kohustustele. Vajalike vahendite lisataotlust menetletakse üldises korras riigieelarve koostamise protsessis kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja arvestades eelarvelisi võimalusi.

RMK hallatavast riigimaast arvatakse varasemast piirangvööndist sihtkaitsevööndisse 920 ha. Lähtudes sellest, et ka piirangvööndi metsade majandamine oli varasemalt kitsendatud, vähenevad ka riigi tulud majandusest väljajäävate metsa arvelt kokku ligikaudu 14 720 euro võrra.

Riigi kulud seoses Natura metsa toetusega suurenevad, kuna suureneb kaitseala pindala. Kaitseala sihtkaitsevööndisse lisandub toetusõiguslikku metsamaad 4,2 ha ja piirangvööndisse 64,3 ha. Natura metsa toetust makstakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ning kaasfinantseeritakse Eesti riigi eelarvest. Toetuse määr Natura 2000 piirangvööndis asuva ühe hektari metsaala kohta on 60 ning sihtkaitsevööndis asuva ühe hektari metsaala kohta 110 eurot aastas. Tsoneeringumuudatuste tulemusena suureneb Natura 2000 erametsatoetuste võimalik kulu maksimaalselt 4320 euro võrra. Metsatoetuse taotlejate arv on viimastel aastatel jäänud ca 70% juurde võimalikust taotlejate arvust. Seega võime prognoosida tegelikult täiendavaks kuluks ca 3024 eurot aastas.

Riigieelarve strateegia perioodi jooksul kulude maht oluliselt ei muutu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või

valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Kultuuriministeerium ja Rahandusministeerium on eelnõu kooskõlastanud märkusteta. Ülejäänud ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister